

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Prima Controversia. An voluntas concomitans, qua pater voluit
generationem filij, præcedat secundum intellectum nostrum eandem filij
generationem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

PRIMA CONTROVERSIA.

An voluntas concomitans, qua pater voluit generationem filij, precedat secundum intellectum nostrum eandem filij generationem?

Sensu quæ-
sit.

Voluntas
concomitans
duplicitur.

Sententia
Doctorem.

ANTEQUAM Doctorem sententias referamus propositæ difficultatis sensum & causam expedit aperire: Vt autem hic obseruat Cai. differunt voluntas concomitans & voluntas principians, quod voluntas principians comparatur ad volitum, vt causa seu principium ad suum effectum: Voluntas autem concomitans, comparatur ad volitum vt ad obiectum præcisè. Et quoniam voluntatis obiectum vt sic potest esse non tantum præsens, sed etiam præteritum & futurum, idcirco voluntas concomitans potest intelligi vt antecedens, sicut cum desidero pluuiam futuram, & vt consequens, sicut cum placet pluuiam quæ præsens est aut quæ iam præterijt: Est igitur sensus quæsitæ. An prima conclusio affirmans patrem genuisse filium voluntate concomitante, sit intelligenda de voluntate concomitante posteriori modo tantum, an etiam priori modo, ita vt pater secundum modum nostrum intelligendi, prius voluerit generationem filij, quam filium genuerit.

CAPR. in 1. dist. 6. q. 1. concl. 6. & in responsionibus ad argumenta scoti contra eandem conclusionem negat voluntatem patris concomitantem respectu generationis filij esse antecedentem duratione vel intellectu: quam sententiam plurimi sequuntur expositores D. Thom. Ferrar. in 4. cont. gent. c. 11. §. Vtrum autem &c. Torres in 3. parte comm. Bannes dubio 1. Zumel. disp. 3. Mol. disp. 2. & Suar. lib. 6. de Trin. c. 4.

Caetanus refert & sequitur opinionem Scoti in primo sent. distinct. 6. questione prima dicentis actum voluntatis, quo Deus pater vult generationem filij, priorem esse ipsa filij generatione, modo nostro intelligendi. Eandem sententiam sequitur Iaueus: quamuis non approbet Scoti fundamentum, in quo falsò existimat conuenire Caetanum, quem etiam sequitur Ripa & Ioannes Dominicus super hoc articulo.

Rada controu. 12. a. 4. latè refert & tuetur sententiam Scoti.

Valentia vtramque sententiam affirmat esse probabilem, & quætionem hanc esse parui momenti: & addit discrimen esse inter filij generationem, & Spiritus sancti processionem: quod filij generatio voluntaria est concomitanter voluntate, non tantum essentiali, sed etiam notionali; qua procedit Spiritus S. Processio autem Spiritus S. non est voluntaria concomitanter, nisi per actum voluntatis essentiali.

Vasquez disp. 160. sequens Henricum & Gottifredum à Scoto relatos, ait omnem actum voluntatis Dei, qui circa actus notionales, tanquam circa obiectum versatur, esse posteriorem ipsis actibus notionalibus secundum rationem: Ex quo deducit duo contra duas præmissas opiniones. Primum est contra sententiam Scoti & Caiet. Nullum huiusmodi actum voluntatis esse priorem actibus notionalibus. Secundum contra sententiam Capreoli & D. Thomæ: Nullum huiusmodi actum voluntatis comitari actus notionales, & esse simul cum illis, sed esse posteriorem secundum rationem.

AD PROPOSITAE controversie definitio-
nem plurima supponenda sunt superius à nobis vberimè declarata: Ex quibus primum est ordo inter intelligere & dicere, de quo supra differuimus quæst. 27. artic. 1. in 3. controuers. Secundum est diuinum verbum, ex cognitione diuinæ essentiae, relationum ac personarum omnium perfectæ, & comprehensiuæ procedere, quæ licet à partem sit visio, siue notitia intuitiua respectu essentiae & personarum, secundum modum tamen nostrum intelligendi concipitur, vt aliqua ratione præcedens diuinæ personas procedentes, vt explicauimus supra q. 34. a. 3. controu. 1. Denique supponenda sunt, quæ supra diximus de personarum constitutiuis, quæ præced. artic. 4. controu. vnica: Ex quibus tamen hinc erunt præcipua quædam necessariò repetenda.

B Secundo distinguenda sunt diligenter essentialia prædicata de Deo dicta. Nam quædā de Deo dicuntur per modum actus primi; vt esse immutabilem, æternum, omnipotentem, iustum, sapientem & bonum. Quædam per modum actus secundi vt intelligere, velle, creare, gubernare & iustificare: Ex quibus quædam sunt actiones immanentes; vt duo priora, scilicet intelligere & velle; alia sunt operationes transientes; vt creare &c. ad quas omnes actiones siue operationes consequitur necessariò respectus ad obiecta siue terminos circa quos versantur. Sed præterea distinguuntur essentialia prædicata in ea, quæ dicunt ordinem ad notionalia: vt naturam esse tribus communicabilem, & velle generationem filij: & ea quæ nullam ad notionalia dicunt habitudinem: vt esse bonum, iustum &c.

C Tertiò obseruandum est valde differre hæc duo, nimirum aliquod prædicatum esse prius ratione alio & aliquod prædicatum posse prius à nobis concipi quam aliud. Nam vt hic aduertit Zumel. possum ego rectè concipere Deum prius vt misericordem quā vt iustum: cum tamen non sit in Deo prior misericordia quā iustitia, neque è contra; neutra enim ab altera pendet aut eam præsupponit; & prius possum intelligere Deum vt creatorem quā vt genitorem, cum tamen à parte rei sit prius genitor quā creator. Tunc autem vnum prædicatum est prius altero secundum rationem, cum in ordine ad intellectum nostrum alterius conceptionem, non necessariò præsupponit, sed quantum est ex vi conceptus possit esse sine alio, non tamen aliud esse valet sine ipso, quomodo prius in Deo est secundum rationem intelligere quā amare.

D Quartò considerandum est subiectum, siue rem substantentem, cui attribuuntur & cuius respectu comparantur prædicata essentialia & notionalia, posse multiplex à nobis considerari. Primum est Deus vt sic, qui dupliciter concipi potest: Vno modo vt abstrahit à tribus personis: & sic ei nulla continentur notionalia: ac proinde respectu Dei sic præcisè concepti nulla dictorum prædicatorum fieri potest comparatio. Alio modo concipi potest Deus abstrahendo ab eo vt hic Deus est, & vt pater est, id est, prout subsistens quoddam est, siue etiam hypostasis aut persona; & sic bene potest in eo fieri comparatio essentialium & notionalium actuum siue prædicatorum. Secundum quod à nobis concipi potest subiectum dictorum prædicatorum, est pater: cuius duplex etiam est consideratio, nimirum vt Deus siue vt hypostasis quædam

Resolutio.
Præmissa distinctione
essentiali
& ordine,
ac eorū multiplicitate
ratione ad
notionalia,
& ordine
ad propria
personarū,
ostenditur
eandem essentiali
pluribus modis
esse priorem
notionalia.
Vnde, &
quædam etiam
ratione
dicti posse
simulaneæ.

Ordo attributorum.

Comparatio
essentiali
& notionalium
multiplex.

dam est, & ut pater est. Diximus enim *questione* *precedenti articulo* personam Patris prius intelligi paternitate constitutam ut hypostasis quædam est abstrahendo ab absoluto & respectivo, quàm ut pater est.

Ordo communium & propriarum.

Quinto advertendum est essentialia, siue communia absoluta in Deo secundum modum nostrum concipiendi esse priora propriis personarum; quoniam includuntur in intellectu proprium, sed non è conuerso: In intellectu enim persona patris intelligitur Deus, sed non è contra, ut asseruit supra S. D. q. 33. a. 3. ad 1. At ea communia, quæ respectum important ad creaturas, sunt in duplici differentia: Nam quedam sunt, quæ pure sunt actiones immanentes, ut intelligere aut velle creaturas, ad quas actiones sequuntur in Deo respectus rationis æterni; & hæc etiam communia sunt priora propriis personarum, ut ibidem aduertit Cai. hæc enim etiam intellectu propriarum includuntur, ut perfectiones eorum naturales, non minus quam alia absoluta ad operationem minimè pertinentia: Et eadem, immo fortiori ratione hæc essentialia communia, prout significantur cum ordine ad notionalia, ut intelligere, aut velle generationem aut spirationem, erunt priora notionalibus, ad quæ veluti obiecta respiciunt intelligere & velle.

Ad cuius euidentiam considerandum est, aliud esse loqui de actu diuinæ voluntatis, prout est à parte rei & aliud prout à nobis iuxta modum imperfecte nostræ cognitionis intelligitur. Nam diuinæ voluntatis actus prout in se est & actus notionalis nullum habent ordinem ad inuicem, sed omnino simul sunt: sed idem actus prout à nobis intelliguntur, ordinem habet naturæ virtualem, quo vnum aliud presupponit, ut à quo non conuertitur consequentia; actus enim notionalis præcigit essentialem, à quo ad notionalem non conuertitur consequentia, ut euidentius patebit ex dicendis. Alia verò essentialia, quæ respectum important ad creaturas, sunt actiones transcentes, de quibus loco superius allegato S. D. affirmat per posterius de Deo dici, quàm propria, quæ respectus significant personales: quia persona procedens in diuinis præcedit principium productionis creaturarum, ut latius ibidem explicatur, & infra q. 45. articulo 6.

Primus modus, siue ratio prioris essentialis.

Ex his ad questionem DICO PRIMO. non solum predicata essentialia per modum actus primi significantur, & ea quæ nullum dicunt respectum ad creaturas, & quæ significant actiones immanentes, cui relatione rationis ad creaturas, sed etiam ea, quæ dicuntur habitudinem ad notionalia, esse eisdem notionalibus modo nostro intelligendi priora; Nam eisdem sunt notionalibus communia. Et præterea quauis ea generandi voluntas, quæ generationi præintelligitur in persona patris, non sit per modum desiderij propriè loquendo, nec præcedat generationem à parte rei; modo tamen intelligendi nostro concipitur illa voluntas ut prior actu generationis, & ut respiciens ipsam quali futuram, ut obiectum quoddam diligibile per amorem complacentiæ, quo necessaria omnia non solum præsentia, sed etiam certò futura, quatenus bona sunt, diliguntur à nobis. Considerandum est enim vnam & eandem Dei patris cognitionem, quæ suam essentiam, personas & actus notionales intelligit, prius à nobis concipi ut notitiam simpliciter intelligentiæ, quàm visionem adeò ut primò Deus pater secundum modum nostrum concipiendi cognoscat simpliciter intel-

ligentia personas & actus notionales nondum ut existentes, deinde completa generatione & spiratione, eosdem actus & personas per eos procedentes intueatur ut actu præsentis; sicut enim patrem generatione priorem intelligimus, sic essentialè eius intellectiōnem ac volitionem & reliqua essentialia paulò ante notata ad infinità patris perfectionem pertinentia, ut priora cōcipimus eadem generatione & spiratione.

SECUNDO dico, predicata essentialia quæ dicunt ordinem ad notionalia, esse priora notionalibus in Deo, prout abstrahit ab hoc Deo, & à patre, id est prout subsistens quoddam est vel hypostasis aut persona, siue sit absoluta siue respectiva. Probatur. In conceptu Dei sic sumpti clauduntur omnia essentialia secundum omnem singulorum perfectionem: at absoluta perfectio voluntatis siue volitionis diuinæ postulat ordinem ad omne naturaliter & necessario volitum, tales verò sunt actus notionalis; igitur in conceptu Dei sic sumpti clauditur essentialis volitio actuum notionalium; & eadem ratione intellectio & quoduis aliud essentialis relationem habens ad notionalia. Secundo. Deus sic sumptus prius secundum modum nostrum intelligendi concipitur ut secundus ad generandum & spirandum, antequàm generet aut spiret: at Deus ut sic secundus ad generandum & spirandum potest à nobis intelligi, ut habens aliquem actum essentialis intellectus & voluntatis, respectu sui sic secundi, & consequenter respectu generationis quasi futuræ; igitur rectè prius concipitur à nobis ut intelligens & volens generationem antequàm generet, & spirationem antequàm spiret.

TERTIO DICO in Deo sumpto, pro persona 3. modis. patris, non ut pater est, sed ut Deus, aut hypostasis, vel persona est abstrahens ab absoluto, & relatiuo, modo superius explicato in 4. articulo precedent. essentialia, predicata, etiam quæ dicunt ordinem ad notionalia, esse priora eisdem notionalibus. Hoc dictum idem est formaliter cum præcedente & probatur eisdem argumenti.

QUARTO DICO, probabile esse in patre prout est relatiue constitutus paternitate concepti sumpta, quod intelligere, ac velle essentialis præcedat actus notionalis generationis & spirationis. Probatur; quoniam pater antequàm generet, concipitur à nobis ut intelligens & volens: non actu aliquo notionali, quoniam nullus talis est, aut esse cogitatur in patre ante generationem; ergo actu essentiali duplici, scilicet intellectus & voluntatis; ergo cognoscit & vult pater filij generationem, antequàm generet. Probatur hæc vltima consequentia; quoniam actus illi essentialis in patre sunt vndequeque perfecti; igitur respiciunt omne, quod est à Deo naturaliter cognoscibile & amabile: constat autem actus notionales naturaliter esse à Deo cognitos & amatos.

POSTREMO DICO, longè probabilius esse patrem, ut relatiue constitutum paternitate concepti, non intelligere, ac velle generationem antequàm generet. Probatur quoad intellectiōnem; quia intelligere patris ut sic proprium est patris, & sic idem est quod dicere seu intelligere exprimendo; Et quamuis simpliciter loquendo intelligere non dicatur notionaliter, sed tantum essentialiter, ut ait S. D. supra q. 37. articulo 1. sumendo tamen intelligere prout est patris vel in patre, notionale est non essentialis præcisè; sic enim dicitur habitudinem non solum ad rem intellectam, sed etiam ad verbum procedens, saltem im-

Secundus modus prioris.

4. modus prioris.

generationis simul sit essentialis & notionalis.

plicitè & virtualiter. Itaque licet cogitatione nostra possimus in actu signato relationem patris constitutum separare ab actu intellectio- nis, & sic concipiatur intelligere patris non ut patris, sed absolute & ut essentialia: nunquam tamen apprehendi poterit à nobis intelligere patris ut actu exercitum circa actum notional- em, qui est generatio, nisi ut idem est cum ip- so actu notionali, qui est intelligere exprimen- do, ut scitè aduertit Ferrar. quamvis non rectè idem asserat de patre, ut Deus est vel hyposta- sis, ut patet ex dictis. Cum autem volitio sit in- tellectione posterior, sequitur in patre sic con- stituto non prius esse volitionem generationis, quam sit in eo generatio. Et ex his liquet etiam quid censendum sit de Ripæ sententia, cui fa- uet quartum nostrum dictum.

CONCLUSIO PRIMÆ. *Non ea tantum essentialia predicata, quæ nullum dicunt respectum ad creatu- ras, & ea quæ significant actiones immanentes cum relatione rationis ad creaturas absolute, sed & mul- tū magis ea, quæ dicunt habitudinem ad notionalia, sunt eisdem notionalibus modo nostro intelligendi pri- ora.*

SECUNDA CONCLVS. *Predicata essentialia, quæ dicunt ordinem ad notionalia, priora sunt eis in Deo, prout abstrahit ab hoc Deo, & à patre, siue prout subsistens quoddam est vel hypostasis, aut perso- na, non cogitando an sit absoluta vel relatiua.*

TERTIA CONCL. *Eadem essentialia predi- cata priora sunt notionalibus in persona patris, ut Deus est, vel hypostasis, aut persona, abstrahens ab ab- soluto & relatiuo.*

QUARTA CONCL. *Probabilis est ea senten- tia, quæ ait intelligere & velle essentialia precedere actus notionales in patre, prout est relatiue constitu- tus paternitate concepti sumpti.*

VLTIMA CONCL. *Muldo probabilius est pa- trem ut relatiue constitutum paternitate conceptū sumpti non intelligere ac velle generationem ante- quam generet.*

CONTRA primam concl. argum. Zumel. *Primò.* Hæc essentialia includunt aliquo mo- do notionalia, non tanquam intrinseca ipsis, sed tanquam terminos suarum habitudinum; ergo impossibile est intelligere talia essentialia sine tali habitudine, & talem habitudinem sine tali termino. *Resp.* hoc argumento solum probari, non posse vnum intelligi sine alio simul intellecto, non autem sine alio simul ex- istente: alioquin intellectio, qua Deus intelli- git ab æterno creaturas, non posset esse prior ipsis creaturis, ad quas ut ad obiecta secundaria terminatur.

Secundò. Impossibile est intelligere essenti- am, ut communicabilem tribus personis, ex- pressio conceptu, non intellectus ipsis tribus: & impossibile est intelligere relationem ut prio- rem suo termino; sicut etiam respectu visio- nis claræ Dei, impossibile est videre essentialia sine notionalibus, propter intrinsecam habitu- dinem ad illa. *Resp.* ad primam partem, sicut ad præcedens argumentum. Nam & si non possit essentia concipi ut communicabilis absq; hoc, quod intelligatur personæ quibus est commu- nicabilis: potest tamē intelligi ut prius existēs, quam existant personæ, quibus est communica- bilis. Ad secundam partem dico communica- bile tribus dicere relationem fundamentaliter & quasi transcendentalem, quæ prior est suo termino, quod etiam dicendum est de intelli- gere respectu notionalium. Ad tertiam dico non esse simile; quoniam visione beatifica cognosci-

tur Deus prout in se est, hic autem loquimur de cognitione secundum gradum intellectus nostri.

Tertio. Illa voluntas generandi non est per modum desiderij, sed per modum complacen- tiæ in bono habito; ergo respicit ipsam genera- tionem ut existentem. *Resp.* voluntatem illam etsi propriè & à parte rei non sit desiderij, con- cipi tamen à nobis admodum voluntatis desi- derij, quæ non est de re præsentī, sed futura.

CONTRA eandem concl. & secundam simul argumentatur Molina. *Primò.* Actus diuini in- tellectus nostro intelligendi more cum funda- mento in re antecedit diuinam volitionem, eo quod nihil sit volitum, quin præcognitum: sed actum diuini intellectus consequitur immedia- tē, naturaliter quadam sequela generatio; ergo volitio qua Deus aut pater æternus vult gene- rationem, non ante edit generationem ipsam. *Resp.* primo argumentum probare conclusio- nem nostram. Nam si generatio sequitur ad ac- tum diuini intellectus, ergo præcedit actus in- tellectus, quo intelligitur generatio, & eadem ratione actus voluntatis, quo est volita, cum v- terque actus sit essentialis. Secundò dico intel- lectionem essentialē esse priorem generatio- ne, non autem notionalē; hæc enim est ipsa generatio, & de hac sola procedit argumen- tum.

Secundò. Prius est patrem generare per intel- lectum & filiū generari, quam sit volitio diui- na naturalis; ergo volitio generationis nō ante- cedit generationem, sed concomitatur. Antece- dens probatur; quia naturali volitione pater & filius spirant Spiritum Sanctum, & non solus spirator. *Resp.* falsum esse anteceds. Ad proba- tionem dico patrem & filiū per volitionem naturalem notionalē spirare Spiritum S. non autem per volitionem naturalem essentialē.

Tertio. Si res concipiuntur ut se habent in Deo, non prius pater est pater, quam sit gene- ratio actiua; ergo non prius est patrem velle ge- nerare quam generationem esse. Anteceds pro- batur; quia pater constituitur actiua generatio- ne in esse patris Conseq. pr. batur; quia pater ut pater vult generare. *Resp.* hoc argumento pro- bari in patre non esse prius à parte rei velle ge- nerare, quam generare: quod non solum admit- timus, sed docemus: sed conclusiones nostræ loquuntur de ordine dictorum actuum secun- dum modum nostrum intelligendi, secundum quem prius esse dicimus in patre velle genera- re, quam generare; & patrem non constitui ge- neratione, sed paternitate.

Quartò adducit testimonium Concilij To- let. XI. & Aug. in dialogo 65. questionum, q. 7. qui- bus nihil aliud probatur, quam filium non pro- duci voluntate patris principiante, siue ad v- trumlibet se habente.

CONTRA eandem concl. & tres sequentes ar- gumentatur Ferrar. *Primò.* Quia S. Tho. de poten- tia q. 2. a. 3. ad 2. expressè ait respectu genera- tionis filij non esse voluntatem in patre præce- dentem, nec tempore nec intellectu, sed tan- tum concomitantem. *Resp.* cum Caiet. nomine voluntatis præcedentis tempore vel natura D. S. ibi intelligere voluntatem ut principium. *Sed hanc respons.* reij. it Ferrariensis; quia sic non satisfieret argumento probanti patrem pro- duxisse filium non tantum voluntate concomi- tante, sed etiam voluntate ut principio: hac ra- tione; quia quamvis voluntas non præcedat temp-

Obiect. 3.

Solut.

Obi. 1. contr. 1. & 2. ad.

Solut.

Obi. 2.

Solut.

Obi. 3.

Solut.

Obi. 4.

Obi. 1. contr. omnes con.

Solut.

Explicat.

temp.

tempore generationem filij, præcedit tamen A intellectu; ergo potest poni principium filij. Si enim sensus responsionis esset, quod respectu generationis filij non est voluntas præcedens tempore, nec intellectu ut principij, responderetur conclusioni negando scilicet posse poni voluntatem, ut principium generationis, non autem præmissis, quod est hominis ineruditi. *Resp. D. Tho.* ibi argumento secundo impugnare illam responsionem, quæ dicebat patrem non genuisse filium voluntate præcedente neque consequente, sed concomitante. *Est autem argumentum.* Videtur, quod hæc ratio sit insufficientis; cum enim quicquid est in Deo sit æternum, nihil quod est in Deo, potest tempore præcedere aliquid in Deo existens, & tamen inuenitur, quod aliquid habet ad aliud rationem principij, sicut voluntas Dei ad electionem, quæ eligit iustos, ex hoc solo, quod ab intellectu præcedit; ergo quamvis voluntas generationem filij non præcedat, nihilominus ut videtur, potest poni principium generationis filij, ex hoc quod procedit ab intellectu. *In respons.* autem S. Th. dicit quatuor. *Primum* est. Respectu nullius rei est in Deo voluntas antecedens, quia quicquid aliquando Deus vult, ab æterno vult. Concomitans verò est respectu omnium bonorum, quæ sunt tam in ipso, quam in creaturis; vult enim se esse & creaturam esse. Vbi S. Th. videtur loqui de actu voluntatis, ut in Deo est finis esse, conceditque primam partem argumenti vique ibi, *Et tamen inuenitur.* *Secundum* est. Voluntas præcedens vel antecedens tempore non est nisi respectu creaturæ quæ ab æterno non fuit; & hoc est manifestum. *Tertium.* Voluntas præcedens intellectu est respectu actuum æternorum, qui significantur ad creaturas terminari; sicut dispositio, prædestinatio, & huiusmodi: quod dictum manifestè loquitur de voluntate præcedente in ratione principij. *Quartum.* Generatio filij, cum neque sit creatura, neque ad creaturam significetur terminari, respectu eius non est voluntas præcedens, neque tempore neque intellectu, sed voluntas concomitans. Et in huius dicti sensu tota posita est difficultas. Sed si diligenter consideremus vim & intentionem argumenti, facile percipiemus sensum responsionis. Hoc verò tantum probat argumentum, nimirum coæternitatem eorum, quæ in Deo sunt, non tollere rationem principij in vno respectu alterius, & consequenter ea non obstante posse poni voluntatem esse principium respectu generationis filij. Nam responsio, contra quam tendebat argumentum, videbatur inniti dictæ coæternitati. Vnde etiam præmissis; Videtur, quod hæc ratio sit insufficientis. Responsio autem in quarto dicto directè satisfacit, intendens voluntatem non sic esse præcedentem ut possit aut debeat habere rationem principij respectu generationis, quia neque est creatura, neque ad creaturam significatur terminari. Ex quo patet D. Thom. respondere præmissis, non autem conclusioni.

obi. 2.

Secundò. Non apparet quomodo actui indiuisibili à natura alicuius suppositi naturali necessitate provenienti, & nullo modo impedibili, possit alius eiusdem suppositi illi præintelligi secundum verum modum intellectus; ergo. Probatur antec. quia nihil præintelligitur naturæ ipsius suppositi; ergo nec ullus actus potest huiusmodi naturali operationi præintelligi, sed bene possunt intelligi simul esse plures

operationes naturales, & sic vnam alteri comitem esse. Et hoc eodem argumento vitur Vasq. *Resp.* falsum esse antecedens. Nam superius ostendimus plures posse concipi operationes ratione distinctas in eodem supposito, secundum magis & minus communem eiusdem considerationem: ita ut vna sit alia prior secundum modum nostrum intelligendi. Ad probationem negatur consequentia; quoniam ab vno supposito, præsertim secundum rationes eius diuersas, plures possunt operationes naturales ordinatè procedere.

Tertiò. In ordine intellectus & voluntatis oportet esse statim in aliquo actu intellectus ei naturaliter conueniente, qui à voluntate non proveniat; ergo si aliquis ordo inter huiusmodi actus poni debeat, magis debet dici, generationem filij præcedere voluntatem intellectu, quam è conuerso. *Resp.* nullam esse consequentiam. Nam in patre ut Deus & ut hypostasis quædam est, actui intellectus notionali, qui est generatio, præintelligitur actus intellectus essentialis, ut ante diximus.

Contra easdem conclusiones argumentatur Torres, & post eum Vasq. *Primò.* Etiam si non esset aliquis actus voluntatis circa actus notionales, nihilominus essent actus notionales; ergo actus voluntatis circa actus notionales non præcedit ipsos. Probatur consequentia; quia si præcederet eo ablato tolleretur etiam actus notionalis; quia ablato priori necesse est auferri id quod posterius est. *Resp.* falsum esse antecedens: sicut enim necesse est patrem prius esse Deum & hypostasim quam sit pater, ita necesse est prius esse modo nostro concipiendi essentialia quam notionalia: ac proinde intelligere & velle essentialia ante actum generationis.

Secundò sic arguit Vasq. argumento Gregorij. Patris notitia non potest esse perfectæ antequam generet; ergo nec velle generare. Probatur consequentia; quia velle sine intellectione esse nequit: aut si prius fuit velle generare quam generare, sequitur filium habuisse esse post non esse. *Resp.* notitiam patris duplicem esse secundum rationem: vnam ut Deus vel ut hypostasis quædam est: aliam ut pater est. De priori notitia negatur antecedens; sicut enim ante generationem concipitur ut perfectus Deus, & ut perfectè subsistens siue hypostasis abstrahendo ab absoluto & relativo: ita consideratur ut perfectè cognoscens & volens.

Tertiò. Si actus voluntatis præcedit generationem, aliter præcedere non potest quam origine, sed hoc modo non potest esse prior; quia sequeretur actus notionales esse voluntarios voluntate ut principio; ergo nullo modo præcedit. *Resp.* falsam esse assumptam conditionalem euidenter; sufficit enim ut modo nostro intelligendi in re fundamentum habente præcedat.

Quartò sic arguit in c. 3. Actus voluntatis simplicis quoque complacentiæ, circa actum generationis aut spirationis futurum aut possibilem tantum, non est in Deo; ergo talis actus non potest esse prior aut origine aut etiam secundum rationem, quam actus notionalis. Antecedens probatur; quia Deus non considerat vnquam suam generationem ut futuram aut ut possibilem tantum, quasi per intellectus abstractionem: immo nec potest hoc modo illam considerare; nam Deus omne quod est in ipso

Solut.

Solut.

obi. 3.

Solut.

obi. 5.

Solut.

obi. 6.

Solut.

obi. 7.

ipso intelligit vt præsens, nec potest vnum in-
telligere sine alio; nam etsi nos in ipso intelliga-
mus prius filium esse possibilem quam esse a-
ctu, non tamen debemus considerare ipsum
tāquam intelligentem prius filium suum secū-
dum esse possibile, quam actu existentem; hoc
enim tribuere Deo figmentum est in ipso Deo,
& nos ipsum considerare varijs modis figmen-
tum est, manens solum in nostra intellectu-
ne; ergo &c. *Resp.* falsum esse antec. si sermo sit
de esse in Deo non secundum rem aut forma-
liter & actualiter à parte rei, sed fundamen-
tally & virtualiter, & secundum modum no-
strum intelligendi formaliter. Ad probationē
dico ex ea tantum deduci in Deo secundum se,
non esse actu & formaliter illam actuum distin-
ctionem, ordinem & abstractionem: nec huius-
modi à nobis debere tribui Deo, tāquam for-
maliter & actualiter in eo existentia; sed tamen
rectē Deo tribuuntur à nobis, quatenus modo
rerum creatarum à nobis intelliguntur: sicut et-
iam Deum intelligimus vt prius intelligentem,
deinde volentem, vt prius eligentem deinde
prædestinantem, & prius videntem & intel-
ligentem vnum quam aliud, vt latē superius
explicauimus in materia prædestinationis: quo-
rum actuum distinctionem, vt virtualiter in
Deo existentem, Deus ipse cognouit infinite
perfectius quam homo: quamuis seipsum vni-
co actu minime distincto cognoscat. Quamob-
rem non erit incongruens intelligentia no-
stra, si iuxta modum naturæ suæ diuersa concipiens,
Deum etiam vt ita distinctē & ordinatē
intelligentem apprehendat; hic enim modus
Deo non attribuitur secundum se, sed prout ob-
ijcitur intellectui nostræ: Deo autem solum
attribuitur infinita perfectio, quæ fundamen-
tum est totius multitudinis, distinctionis &
ordinis conceptionum nostrarum.

Obi. 3. Contra eandem conclu. & vltimam argumen-
tatur Suar. *Primò.* Voluntas fertur in rem co-
gnitam; Ergo Pater prius ratione intelligit ge-
nerationem, quam illam velit; Ergo etiam
prius generat. *Respond.* nullam esse secundam
conseq. sufficit enim vt essentiali notitia in-
telligat generationem.

Replica Contra hanc responsi. sic replicat Suarez. *Primò.*
Intelligere essentielle prout in Patre, non
est distinctum etiam ratione à notionali; ergo.
Antec. probatur; quia notionale intelligere
vltra essentielle nihil addit nisi coniunctionem
ad paternitatem.

Secundò eandem responsi. sic arguit. Pater
non vult generationem volūtate quasi deside-
rij, sed voluntate complacentiæ perfectissima,
quæ est de bono existente iam possesso: sed vo-
luntas supponit cognitionem eiusdem boni et-
iam vt existentis & possessi; ergo voluntas
qua pater vult illam generationem, supponit
ipsam generationem iam existentem & cog-
nitam à patre eodem actu quo generat.

Tertiò. Si illud velle præconciatur in Deo
vt sic, iam non concipitur vt determinatum ad
patrem, nec in hoc Deo præconciere possumus
velle generare; cum ille vt sic non gene-
ret. Si autem concipitur in patre, iam concipi-
tur pater, & consequenter etiam generatio.

Solut. *Resp. ad primum* falsum esse antec. loquendo
de patre vt Deus aut prout hypostasis quæ-
dam est. *Secundò* dici posset falsum esse ante-
ced. loquendo de patre vt pater est. Nam po-
test in eo ratione distingui intelligere à dicere.

Et ad probationem negatur antecedens; addit
enim præcipuè ordinem expressionis ad ver-
bum. *Ad secundum* falsam esse minorem, loquen-
do de modo quo nos actum in Deo volitionis
contemplamur. Nam vt ait Suar. *lib. 9. ca. 5.* ad
visionem intuitiuam non supponitur necessa-
riò ex parte termini actualis existentia pro om-
ni signo rationis, sed potest esse prior existen-
tia visionis, quam rei visæ: & eadem ratione
potest esse aut intelligi prior existentia volitio-
nis, quam rei volitæ etiam actu complacentiæ.
Vnde etiam in fine illius cap. addit Suar. dici
posse Spiritum S. in illo signo antequam spire-
tur, apprehendi instar futuri: quia imperfectè
cognoscimus & apprehendimus illa signa &c.
Ad tertium dico, licet hic Deus vt sic non gene-
ret, patri tamen conuenit generatio, non solum
vt pater est, sed etiam vt hic Deus est; alioquin
non generaret Deum: immo ratio generandi est,
quia Deus est: conditio verò quia pater est,
quamuis vnum sine altero non sufficiat. Dixi-
mus autem supra, posse nos concipere personam
generantem, non concipiendo pro illo tunc
conditionem illi necessariam ad generandum.

Et ex his pater solutio ad ea etiam argumen-
ta, quæ militant contra voluntatem anteceden-
tem respectu spirationis Spiritus S. quamuis e-
nim à parte rei productio Spiritus S. sit volun-
taria intrinsecè & per seipsam, vt explicat Suar.
ex Cai. *lib. 6. c. 4.* secundum tamen modum no-
strum intelligendi præcedit in Deo pater & fi-
lio volūtas essentialis, qua volunt spirationem
Spiritus S. eo modo quo dictum est de volun-
tate generantis respectu generationis.

Et per hæc etiam soluuntur quædam argu-
menta Zumelli.

SECUNDA CONTROVERSIA.

An rectè dici possit Spiritum sanctum procedere li-
berè.

Solut. *SCOTVS* in 1. dist. 10. q. 1. & quol. 16. a. 2. & alibi *Sententie*
ait amorem & productionem Spiritus S. li-
beram esse, & non naturalem: quoniam est ex
perfecta cognitione & intrinseca determina-
tione voluntatis, quæ seipsam mouet ad obie-
ctum cognitum. Hanc opinionem cum eius
fundamentis explicat Vasquez *disput. 161. cap. 2.*
quam etiam sequitur & latius proponit & tue-
tur Rada *contr. 13.* & ascribit eam Richar. Gabr.
Bonau. Ochamo, Marfilio & quibuldam Scoti
expositoribus. Distinguit autem libertatem in
eam, quæ est contradictionis, contrarietatis,
complacentiæ, & eam quam nominat essentia-
lem, quam affirmat ad omnes prædictas præ-
supponi & ab eis includi, sed præcisue sum-
ptam ait ab eis distingui. Et addit Spiritum S.
produci summè necessariò necessitate simpli-
citer: & tamen cum summa libertate essentiali.
Nec tamen est hæc productio naturalis: quia
voluntas, (inquit) quatenus potentia est, nequit
considerari vt natura, prout natura est princi-
pium actuum distinctum contra liberum, &
potentia naturalis opponitur liberæ.

Oppositam sententiam habet hic A. D. ad 3.
dicens voluntatem vt natura quædam est, ali-
quid naturaliter velle, & Deum naturaliter vel-
le & amare seipsum, & Spiritum S. naturaliter
procedere per modum tamē voluntatis. Quam
sententiam sequuntur non solum Thomistæ,
sed expositores etiam omnes exteri D. Th. & a-
lij Scholastici communiter.

Pro-